

R-2017/1757

Till Justitiedepartementet

Ju2017/06954/L5

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 26 september 2017 beretts tillfälle att avge yttrande över promemorian Livstidsstraff för mord (Ds 2017:38).

Sammanfattning

Advokatsamfund avstyrker regeringens förslag att livstids fängelse ska utgöra normalstraffet för mord.

Advokatsamfundet har tidigare yttrat sig över förslag om straffskärpningar för mord, till vilka yttranden det hänvisas, eftersom de synpunkter som där anförts alltjämt gör sig gällande.¹

Synpunkter

Under 2007 beslutade regeringen, genom en straffskärpningsreform som var en av de största reformerna någonsin i sitt slag, att föreslå förändringar av strafflagstiftningen i syfte att åstadkomma en straffmätning som markerar en skärpt syn på och kraftiga höjningar av straffen för allvarliga våldsbrott.² Därefter har regeringen ytterligare skärpt straffet för mord så sent som den 1 juli 2014.³

¹ Se Advokatsamfundets yttrande den 5 november 2013 över promemorian Skärpt straff för mord, Ds 2013:55 (Ju2013/5925/L5) och remissyttrande den 25 mars 2008 över Straffnivåutredningens delbetänkande Straffskalan för mord, SOU 2007:90 (Ju2007/10575/L5). Se även Advokatsamfundets remissyttrande den 1 oktober 2002 över betänkandet Frigivning från livstidsstraff (SOU 2002:26).

² Genom tilläggsdirektiv gavs utredningen i uppdrag att med förtur i ett delbetänkande se över straffskalan för mord i syfte att skapa utrymme för en mer nyanserad straffmätning och därigenom också en höjd straffnivå för detta brott. Utredningen lämnade i december 2007 delbetänkandet Straffskalan för mord (SOU 2007:90) och i oktober 2008 slutbetänkandet Straff i proportion till brottets allvar (SOU 2008:85).

³ Se prop. 2013/14:194 Skärpt straff för mord.

Enligt den senaste straffskärpningen ska mord bestraffas med livstids fängelse om omständigheterna är försvårande. Syftet med lagändringen var att livstidsstraffet skulle utgöra ett normalstraff i den bemärkelsen att det förutsågs dömas ut i en majoritet av fallen. Regeringen anser uppenbarligen att denna straffskärpningsreform inte varit tillräcklig, utan föreslår nu att livstids fängelse ska vara normalstraffet för mord genom en omvänd lagteknisk lösning, där påföljdspresumtionen är livstids fängelse. Endast om omständigheterna inte påkallar ett livstidsstraff ska rätten i stället kunna döma till ett tidsbestämt straff på mellan tio och arton år. Avsikten med straffskärpningen uppges vara att de mord som i dag har ett mycket högt straffvärde, men som ändå leder till ett tidsbestämts straff, i fortsättningen ska bestraffas med livstids fängelse.

Ett tidsbestämt straff för mord ska alltså endast kunna komma i fråga om det föreligger särskilt förmildrande omständigheter. Eftersom sådana omständigheter emellertid kan antas redan ha beaktats vid bestämning av brottet (rubriceringsfrågan), torde utrymmet för att även ta hänsyn till dessa omständigheter vid straffmätningen vara ytterst begränsade.

Med hänsyn till de långtgående effekter den föreslagna straffskärpningen därmed kommer att få, liksom den korta tid som har gått sedan straffet för mord senast skärptes och då de skäl som anges i departementspromemorian i sig inte kan anses tillräckliga för att motivera en så långtgående straffskärpning som nu föreslås, anser Advokatsamfundet att förslaget inte bör läggas till grund för lagstiftning.

Ytterligare ett skäl till varför Advokatsamfundet motsätter sig den föreslagna straffskärpningen är att ett av de avgörande skälen för den förändrade straffskala som infördes såväl år 2009 som år 2014 var att det ansågs föreligga brister med de då gällande straffskalorna för mord. Det ansågs finnas behov av att kunna nyansera straffmätningen i de fall straffvärdet överstiger tio års fängelse, vilket var något som Advokatsamfundet tillstyrkte i sitt remissyttrande. Den tidigare straffskalan för dessa brott hade endast erbjudit ett alternativ, nämligen fängelse på livstid. Om den nu föreslagna förändringen skulle genomföras skulle detta innebära att möjligheten till differentiering av straffskalan för mord utarmades ännu mer.

Enligt Advokatsamfundet måste det även fortsättningsvis finnas utrymme för en differentiering av straffskalan för mord. Flera händelser under senare år har tyvärr visat att ett åtal för mord kan inbegripa handlingar av de mest avskyvärda slag och omfatta ett mycket stort antal människor, samtidigt som det också finns exempel på handlingar som uppenbart inte kommer i närheten av dessa de värsta typer av mord, även om de likväl uppenbarligen utgör mord i straffrättslig mening.

Att straffskalan för mord, till skillnad från merparten av alla andra brott, ska vara statisk, utan en reell möjlighet till en differentiering av straffet för mord, är enligt Advokatsamfundets uppfattning inte rimligt och står inte i överensstämmelse med verkliga förhållanden.

Advokatsamfundet anser dessutom att en sådan straffskärpning som nu föreslås – som utöver en cementering av livstidsstraffet för mord även kommer medföra en markant straffnivåhöjning för de ytterst fåtal mord som inte kommer bestraffas med livstids fängelse⁴ – måste föregås av en betydligt mer grundlig analys och utredning av de frågor som en straffskärpning för mord aktualiserar. Att som nu lämna ett sådant förslag i en promemoria framtagna på Justitiedepartementet är, oaktat hänvisningar till Brottsförebyggande rådets undersökningar av livstidsstraffet, inte acceptabelt.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Anne Ramberg

⁴ Enligt promemorian bör utgångspunkten för straffmätningen vid tidsbestämda straff för mord efter lagändringen vara 16 år.